KRAJNIACY

ROBERT MACIĄG
KTOMIESZKA**W**POLSCE**.PL**

Kim są Krajniacy?

Krajniacy to mieszkańcy historycznego pogranicza zwanego Krajną — ziemi leżącej między Wielkopolską, Kaszubami a Borami Tucholskimi. Mieszkali w okolicach dzisiejszego Sępolna Krajeńskiego, Złotowa, Piły i Wyrzyska. Przez wieki tworzyli społeczność o własnej tradycji, gwarze i sposobie życia, wyraźnie odróżniającej ich od sąsiadów, choć przenikniętej wpływami różnych kultur.

Gdzie leży Krajna?

Krajna to region o burzliwej historii, położony na północno-zachodnim skraju Polski, tam gdzie od wieków ścierały się wpływy Pomorza i Wielkopolski. Sama nazwa pochodzi od słowa „kraj" — bo dawniej była to ziemia „na krańcu", rubież między różnymi państwami i kulturami.

Dzięki urodzajnym glebom i bliskości rzek Krajna była zasiedlana bardzo wcześnie. Stałe osadnictwo datuje się tu już na VI–V wiek p.n.e.. W XII wieku przez Dużą Cerkwicę przebiegał ważny szlak handlowy — Via Magna, czyli jedna z dróg prowadzących ku Bałtykowi, wykorzystywana w handlu bursztynem. Pierwsza wzmianka o Krajnie (Crayen) pojawia się w dokumencie wydanym w Pyzdrach przez Przemysła II w 1286 roku. Region był częścią Wielkopolski i należał do archidiecezji gnieźnieńskiej.

Wieloetniczna historia Krajny

W XIV wieku Krajna musiała wielokrotnie bronić się przed zakonem krzyżackim. Gdy Krzyżacy przejęli część tych ziem, okolice Złotowa stały się najbardziej na północ wysuniętym skrawkiem Polski. W XV i XVI wieku przybywali tu także Czesi, Niemcy z Brandenburgii oraz Żydzi uciekający przed prześladowaniami religijnymi. To właśnie wtedy Krajna stała się miejscem o wyjątkowej **różnorodności językowej, kulturowej i wyznaniowej**.

Po I rozbiorze Polski Krajna znalazła się w granicach Prus. Służba wojskowa i zmiany własności ziemi doprowadziły do masowego napływu ludności niemieckiej, która stopniowo zajmowała miejsce dotychczasowych mieszkańców polskiego pochodzenia.

ktomieszkawpolsce.pl/krajniacy

robb MACIĄG ETNO WARSZTATY

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

ZREALIZOWANO W RAMACH STYPENDIUM MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Gwara krajniacka

Gwara Krajniaków należy do najbardziej charakterystycznych w Polsce. Najłatwiej rozpoznać ją po wymowie ć i dź zamiast miękkiego k lub g, np. cieszeń zamiast kieszeń, wieldzi w miejsce wielgi.
Dlatego o krajeńskich dziewczynach mówiono żartobliwie, że mają dzibcie, ciencie i nojdzi jak patyci.

Choć Krajna znajdowała się pod zaborem pruskim ponad 170 lat, język Krajniaków zachował zadziwiającą czystość — germanizmów jest w nim zaledwie 5–10%, i to głównie na określenie nowych wynalazków czy sprzętów, których wcześniej w ich świecie po prostu nie było.

W odmianie czasowników i rzeczowników gwara także znacznie różni się od polszczyzny ogólnej. Zamiast „idźcie", Krajniacy mówią: „idźta!", a zamiast „ojcu" — „ojcowi". Takich starych, zachowanych form jest znacznie więcej i tworzą one niezwykle barwną mozaikę językową.

Kuchnia krajniacka

Jak cały region, była mieszanką smaków z różnych pograniczy.
Dużą rolę odgrywała hodowla gęsi, dlatego wiele tradycyjnych potraw zawiera właśnie to mięso, jak choćby słynna okrasa. Na stołach pojawiały się też wieprzowina, cielęcina, baranina i drób, z których przygotowywano kiełbasy, szynki, słoninę oraz krwawą kiszkę.

W Krajnie ceniono też nabiał — z podgrzanego mleka robiono twaróg, doprawiany cebulą, koperkiem, solą i śmietaną. Do dziś takie danie znane jest jako gzik i jest jednym z symboli wielkopolskiej kuchni.

Znani Krajniacy

Najbardziej znanym Krajniakiem — nie tylko w Polsce, ale i w Europie jest Michał Drzymała. Na początku XX wieku stał się symbolem sprytu i oporu wobec pruskiej polityki germanizacyjnej. Gdy władze nie pozwoliły mu postawić domu na legalnie kupionej działce, Drzymała zamieszkał w wozie cyrkowym.
Prusacy twierdzili, że jeśli wóz stoi w jednym miejscu ponad dobę, staje się budynkiem więc Drzymała codziennie przesuwał go o kilka metrów, by w świetle prawa wóz wciąż pozostawał pojazdem, a nie domem. Jego walka trwała cztery lata i odbiła się szerokim echem, stając się symbolem determinacji Polaków pod zaborem pruskim.

robb MACIĄG ETNO WARSZTATY

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

ZREALIZOWANO W RAMACH STYPENDIUM MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO